

Vraťte knížeti, co mu patří

Lichtenštejnský kníže Jan Adam II. chce od České republiky vrátit rodové nemovitosti, o které jeho rodina přišla po druhé světové válce na základě Benešových dekretů. Ve hře jsou třeba zámky Lednice a Valtice či hrad Šternberk. „Nedali jste nám jinou možnost než jít soudní cestou,“ říká Maximilian Schaffgotsch, právník rodiny Lichtenštejnů. I jeho život poznamenaly Benešovy dekrety.

◀ CO CHTĚJÍ LICHTENŠTEJNOVÉ?

Na seznamech nemovitostí, které rod považuje za nezákonně okupované českým státem a chce je opět získat, figurují i kulturní skvosty: moravský hrad Šternberk (1) a zámky Valtice (2), Lednice (3), Bučovice (4) a Velké Losiny (5).

Těsně před Vánocemi podala Nadace knížete z Lichtenštejna celkem šestadvacet žalob k českým okresním soudům. V nich žádá, aby byl knížeti navrácen majetek, který mu byl zkonfiskován v roce 1945. O co konkrétně Lichtenštejnové žádají?

Zprv je potřeba říci, že tady vlastně nejde o konfiskace, i když se o tom tak hovoří. Lichtenštejnský majetek byl v právním slova smyslu, tak jak to chápe mezinárodní společenství, prostě nezákonně zabrán. Konfiskace by vyžadovala přesný, správný právní postup. A to není tento případ. Druhá věc je, že Lichtenštejnové žádají zpět pouze majetek, který v tuto chvíli drží v rukou český stát nebo státní podniky. Nesoudíme se o majetky, jež dnes vlastní soukromé osoby, obce, univerzity a další právnícké osoby.

O jakých majetcích se tedy konkrétně bavíme? Rodu Lichtenštejnů patří na českém území významné hrady a zámky.

Nedokážu vám vyjmenovat každý kousek půdy, o který v žalobě žádáme. Udělali jsme si kvůli tomu rozsáhlý výzkum a jejich soupis tvoří poměrně velký těžký fasciكل. (Lichtenštejnům bylo po druhé světové válce konfiskováno přes 60 tisíc hektarů převážně hospodářské půdy, zejména na jižní Moravě, pozn. red.) Problém jsme měli v tom, že lichtenštejnské majetky figurovaly v Zemských deskách pod určitými čísly. Jenomže později se katastrální čísla změnila, katastr se navíc digitalizoval, takže jsme to museli všechno zpětně dohledat. Tudíž byste se v případě konkrétních pozemků musel zeptat našeho právního týmu tady v České republice. Ale obecně, po vyjmutí všech pozemků, které vlastní

nestátní majitelé, zbyly především lesy a některé ikonické zámky, se kterými je rod Lichtenštejnů historicky úzce spojen a cítí k nim silnou vazbu. (Například po Národním památkovém ústavu požadují Lichtenštejnové v žalobě vydání Lednicko-valtického areálu, zámku Velké Losiny a Bučovice a hrad Šternberk, pozn. red.)

Pokud vím, bavíme se například o zámcích Lednice a Valtice.

Ano. A tyto zámky jsou součástí širšího obrazu. Celý Lednicko-valtický areál je jedním z nejzajímavějších a světově nejproslulejších parků, který přes hranice zasahuje i do Rakouska. Rakouskou část tohoto parku dnes Lichtenštejnové vlastní a chtějí se ujmout správy

a zodpovědnosti i za českou část tohoto areálu, tak jak to dělali zhruba sedm set let.

Říkal jste, že o pozemky, jež jsou dnes v soukromém držení, Lichtenštejnové nežádají. Proč?

Myslím si, že jde hlavně o férový postoj. My žádáme především o nápravu chyb, které se staly v minulosti (viz Historie česko-lichtenštejnského sváru). A rod Lichtenštejnů se domnívá, že pro stát bude snadné tyto chyby napravit. Položme si otázku: Kdo za ty chyby může? Stát za ně může, ne soukromé subjekty. Pro soukromé vlastníky by to bylo složité a zřejmě by bylo i škodlivé, kdybychom žalovali i je. Kdyby šli Lichtenštejnové až do důsledků, žádali by veškeré zabavené majetky, ale to není součástí jejich postoje. Jde jim hlavně o spravedlnost.

Maximilian Schaffgotsch

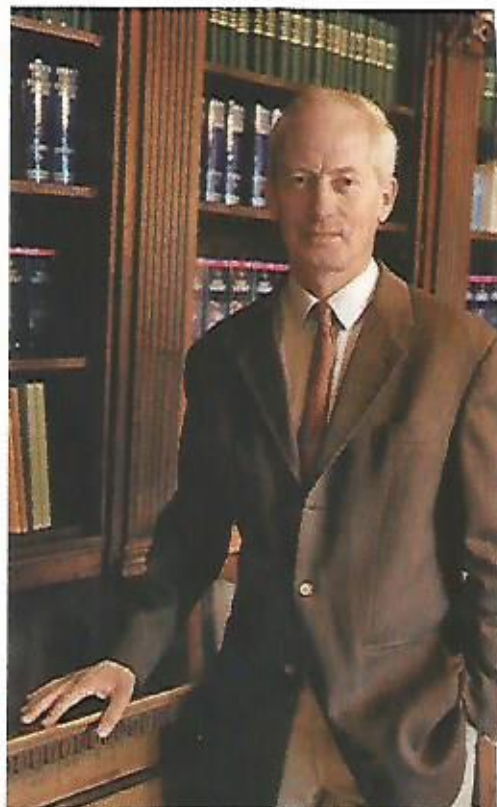
Rakouský právník, potomek slezsko-českého aristokratického rodu Schaffgotschů, který byl v Československu vyvlastněn na základě Benešových dekretů. Podle rakouských zákonů nemůže nosit titul hrabě, na který má potenciálně nárok. Kolem roku 2000 právně zastupoval židovské rodiny, které úspěšně žádaly po Rakousku odškodnění za majetky zabavené nacisty v období třetí říše. V současné době zastupuje rod Lichtenštejnů v řadě právních záležitostí a byl ustanoven koordinátorem právního týmu, jenž vede spor s Českou republikou o lichtenštejnské majetky zabavené po druhé světové válce.

O svou věc Lichtenštejnové bojují už přes sedmdesát let. To je dlouhá doba, po kterou jste nebyli úspěšní. Ani soudně, ani politicky. Tak proč ji nyní znovu otvíráte?

Z právního i morálního hlediska se lež ani po desítkách let nestane pravdou. A tady vám uvedu příklad z mé osobní zkušenosti. Zastupoval jsem před patnácti lety židovskou rodinu ve sporu s Rakouskem. Židé byli v Rakousku vyvlastňováni nikoli Rakušany, ale německou třetí říší. A někteří Rakušané měli po desítky let legendu, že byli okupováni, a tudíž že za vyvlastňování Židů mohou výhradně Němci. V poválečných letech proto rakouské úřady odmítly vrátit svým židovským rodinám majetky zabavené nacisty, ačkoli jim to ukládal zákon. Po sedmdesáti letech rakouská společnost uznala, že se k nim nechovala ▶

▲ **LICHTENŠTEJNSKÝ PALÁC** na Malostranském náměstí v Praze by v žalobách Nadace knížete z Lichtenštejna neměl figurovat, i když nese rodové jméno. Je totiž majetkem Hudební a taneční fakulty Akademie múzických umění v Praze, nikoli státu.

▲ **JAN ADAM II.** Lichtenštejnský kníže je hlavou čtvrtého nejmenšího státu v Evropě. Zároveň je zřejmě nejbohatším monarchou kontinentu.

férově a že nejde o přijetí viny, ale o přijetí zodpovědnosti. Po roce 2000 se rozhodla, že věci konečně napravit, a byl přijat nový zákon. To je moje osobní zkušenost z Rakouska, takže o časový odstup tady vůbec nejde.

V Česku ovšem rozhodují české soudy. Proč si myslíte, že byste u nich teď mohli uspět?

Přesně kvůli tomu příkladu, který jsem vám teď dal. Předně, prvních čtyřicet let této historie jsme nemohli být úspěšní, protože proti komunistickému režimu nemohl v naší situaci uspět nikdo. Takže naše snahy měly vůbec nějaký smysl až od roku 1989. V roce 1990 tehdejší československá vláda uznala, že by mělo proběhnout nějaké férové vyrovnání. Ministr Jiří Dienstbier starší to tehdy takto napsal lichtenštejnské vládě. V této době obrozené Československo chápalo, že by se chyby vůči Lichtenštejnům měly napravit. Od té chvíle současný lichtenštejnský kníže Jan Adam II. říká, že bychom se měli sejít u jednacího stolu. České instituce si pak ale začaly zacpávat uši, argumentovat tím, že je to už dávno, že se jich to už netýká. Jsou to přesně tytéž výmluvy, jež jsem zažil před lety v Rakousku, a myslím si, že je čas,

aby se Česko zachovalo také správně. Že na to má dostatečné sebevědomí.

Vy si myslíte, že je teď v Česku vhodná politická situace pro to, aby se otvíraly konfiskace na základě Benešových dekretů? Ministerstvo zahraničních věcí loni vaše výzvy k jednání smetlo ze stolu. Současná vláda i prezident toto stanovisko podporují.

Četl jsem to, co řekl mluvčí vašeho ministerstva zahraničí. On prostě jen zopakoval starou stalinistickou lež, že se

Benešovy dekrety jsou ostrý meč. Střelili jste jím nesprávné lidi.

otec současného lichtenštejnského knížete, František Josef II., při sčítání lidu v roce 1930 přihlásil k německé národnosti, a proto byl jeho rod na základě Benešových dekretů vyvlastněn. Ale to prostě není pravda. On se jako hlava Lichtenštejnska, nezávislého státu, nemohl účastnit sčítání lidu v jiném státě. Jsem

si jist, že to uzná i mezinárodní soud. Česká strana o tom má důkazy, které byly po válce utajeny, a své konfiskace opírá o falešné svědectví stalinistických úředníků. Ta podle mě v jedenadvacátém století neuznají ani soudy v Česku. Je čas přestat se stupidními výmluvami a postavit se k tomu čelem.

Postoj naší vlády je ale v tuto chvíli jednoznačný: Nebudeme se tím vůbec zabývat.

A je to právě tento postoj vaší exekutivy, která odmítá jednání, co nás přimělo sáhnout k soudním žalobám. Když se vaše vláda chce chovat jako vláda Rakouska až do roku 2000 a odmítat fakta a jednání, tak jsme to dali k soudu.

Podle nového občanského zákoníku jste na podání žalob měli časový limit, a to do konce roku 2018. Takže vás také trochu tlačil čas, ne?

Ano. Ale jsme stále otevřeni jednáním s vládou. Protože politické řešení je vždy lepší, může se přizpůsobovat potřebám obou stran. Nicméně pokud vaše vláda jednat nechce, pak nám skutečně nezbyvá, i s ohledem na ten časový limit zakotvený ve vašem právu, než postupovat soudní cestou. A myslím si, že ty žaloby rozhodně vyhraje, jakmile se

dostanou k mezinárodním soudům. Jsme odhodláni hnát to až tam.

Proč jste zvolili taktiku podat mnoho menších žalob k okresním soudům? To je taktika, kterou použily církve v rámci jejich boje o restituce.

To není žádná taktika, my musíme v případě žádosti o navrácení majetku oslovit místně příslušné soudy. A lichtenštejnský majetek se dříve rozprostíral napříč českými zeměmi. Takže my musíme jít k okresním soudům, tak to ukládá zákon.

Z jakého důvodu jste se v celé věci neobrátili už dříve na mezinárodní soudy?

Lichtenštejnský kníže to nechtěl. Je to součástí jeho postoje, že máme nejprve vyčerpat veškeré možnosti k tomu, abychom se domluvili mezi sebou. K žalobám nás přiměl pouze zákonný termín, ve kterém jsme je mohli podat. Proto na soudy došlo až teď.

Co budete dělat, pokud ty soudy prohrájete? Máte připraveny nějaké další kroky?

Byl bych překvapen, kdybychom je prohráli.

Ve své žalobě přímo uvádíte, že se Lichtenštejnové nesnaží napadnout platnost Benešových dekretů. Uvědomujete si ale, že v Česku je v této chvíli jakákoli diskuse o Benešových dekretch politicky vnímána jako jejich napadání?

Rozumíme tomu, že Benešovy dekrety jsou jedním z nejdůležitějších, klíčových českých zákonů, jsou spojeny s českou

národní legendou. My je nezpochybnujeme. Teď budu velmi upřímný. Já osobně bych velmi profitoval z toho, kdyby se podařilo Benešovy dekrety zvrátit. Můj otec se narodil na území dnešní České republiky a v osmi letech ho odsud vykopli. A ujišťuji vás, že i kdyby byl případ Lichtenštejnu úspěšný, mně, jakožto synu vyhnance z roku 1945, to nijak nepomůže.

Znamená to, že rod Schaffgotschů byl vyhnán a jeho majetek v Česku zabaven právem?

Můj dědeček byl Rakušan. Oženil se v roce 1921 a jeho manželka vlastnila pozemky v Čechách a na Moravě. Její otec proto tehdy stanovil pro mého děda před svatbou dvě podmínky: že musí přestat na jeden rok kouřit a že se musí přihlásit o české občanství. Což také udělal. A proto se na něho vztahovalo sčítání lidu v roce 1930, kde uvedl, že hovoří německy. Tudiž spadá po právu pod Benešovy dekrety. Abych se domohl rodového majetku, musel bych ohýbat zákony. Lichtenštejnové to dělat nemusejí.

Takže nezpochybnujete oprávněnost Benešových dekretů, ale pouze jejich aplikací?

Dekrety nejsou jakožto platný zákon v lichtenštejnském případě vůbec zpochybňovány. Ale pokud máte zákon, který připravuje lidi o jejich základní práva, musíte si být jisti, že ho budete používat podle velice, velice přesných měřítek. Když použijete tak ostrý meč, jako jsou Benešovy dekrety, musíte si být jisti, že

zasáhnete výhradně ty správné lidi tím správným způsobem. A v případě Lichtenštejnu jste strefili špatné lidi. Tím jsou případy mé rodiny a Lichtenštejnu naprosto odlišné.

Česká republika do údržby a oprav památek, které chcete vrátit, investovala spoustu peněz. A to jak z vlastních zdrojů, tak z fondů Evropské unie. Jen v Lednicko-valtickém areálu šly tyto investice v poslední dekádě do stovek milionů korun. Při jakémkoli případném vyjednávání o vyrovnání tohle určitě zazní...

A právě proto je dobré o tom vyjednávat! Mimochodem, čistě z právního hlediska, vy jste do těchto nemovitostí v uplynulých letech investovali, ale také jste z nich pobírali příjmy. Na tu bilanci by se museli podívat účetní. A museli by se podívat třeba i na zisky z těžby dřeva na pozemcích, které byly Lichtenštejnům zabaveny a které spravovaly státní firmy.

Kdyby se Lichtenštejnům podařilo ony ikonické zámky v Česku získat, nechali by je přístupné veřejnosti?

Zcela určitě. Když se podíváte například do Vídně, veškeré zámky rodiny tam jsou volně přístupné veřejnosti a jsou velmi dobře spravovány. Lichtenštejnové do nich investují peníze i svoje dovednosti a vědomosti. Vědí, jak na to. V některých jejich nemovitostech ve Vídni jsou vynikající muzea, jiné si můžete pronajmout na oslavu narozenin. A tento přístup se nezmění. Jakub Černý ■

Historie česko-lichtenštejnského sváru

Původem rakouský šlechtický rod Lichtenštejnu držel v českých zemích majetky už od 13. století. Nejvýznamněji je rozšířil po bitvě na Bílé hoře, kde stál na straně Habsburků.

Konfiskace rozsáhlých lichtenštejnských majetků probíhaly v bývalém Československu ve dvou vlnách. Jeden z nejmocnějších šlechtických rodů nejprve zasáhla pozemková reforma po založení republiky v roce 1918. Ta ho připravila o značnou část hospodářské půdy. Za tento zábor bylo Lichtenštejnům přiznáno odškodné zhruba ve čtvrtinové výši tehdejší tržní ceny. Ke druhé konfiskaci, tentokrát už veškerého zbyvajícího majetku Lichtenštejnu u nás, došlo v roce 1946 na základě takzvaných Benešových dekretů. Členové aristokratického rodu, který v té době vládl vlastním nezávislému státu, byli označeni za Němce a majetek jim byl odebrán bez nároku na ná-

▲ Kníže František Josef II. Lichtenštejnský s manželkou Georginou

hradu. Benešovy dekrety odebíraly majetek všem „Němcům, Maďarům, kolaborantům a zrádcům“, Lichtenštejnové se ovšem v zákonné lhůtě odvolali s tím, že nespádají ani do jedné z těchto kategorií.

Lichtenštejnsko bylo za války neutrální, zabránilo nacistickému puči na vlastním

území, neuznalo Německem okupovaný protektorát Čechy a Morava a podporovalo naši exilovou vládu. Tehdejší lichtenštejnský kníže František Josef II. se podle odvolací soudů při sčítání lidu v roce 1930 údajně přihlásil k německé národnosti, to ale jeho potomci zpochybňují jako vykonstruovaný důkaz. Česká strana také obvinila rod Lichtenštejnu ze zrádovství za to, že se snažil (neúspěšně) za války u německých úřadů znovuotevřit otázku prvorepublikových konfiskací a že se v bělohorské době přiklonil na stranu katolických Habsburků.

Lichtenštejnské odvolání proti vyvlastnění pak v roce 1951 po úmyslných průtazích definitivně zamítl československý Nejvyšší soud. V roce 2014 napadla Česká republika rodinu Lichtenštejnu kvůli spornému vlastnictví lesa u Říčan u Prahy. Tento případ v současnosti leží u Ústavního soudu.